

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA JAMOAT XAVFSIZLIGINI
TA’MINLASH SOHASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLAR
VA UNI AMALGA OSHIRISHNING ILMIY-AMALIY TAHLILI**

SCIENTIFIC AND PRACTICAL ANALYSIS OF THE REFORMS AND ITS
IMPLEMENTATION IN THE FIELD OF PUBLIC SECURITY IN THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕФОРМ И ЕГО РЕАЛИЗАЦИЯ В
СФЕРЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ
УЗБЕКИСТАН

Abdurahmonov Toshmurod Dilmurodjon o‘g‘li
O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi
3-kurs kursanti

Kalit so‘zlar: jamoat xavfsizligi, jamoat xavfsizligi ta’minlash, davlat siyosati, asosiy prinsplar, huquqiy amalga oshirish, jamoat xavfsizligini ta’minlash subyektlari, qonunchilik tizimi.

Key words: public safety, public safety provision, state policy, main principles, legal implementation, subjects of public safety provision, legal system.

Ключевые слова: общественная безопасность, обеспечение общественной безопасности, государственная политика, основные принципы, правовая реализация, субъекты обеспечения общественной безопасности, правовая система.

Anotatsiya: ushbu maqolada bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasida Jamoat xavfsizligi sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, milliy qonunchilik tizimi, ushbu sohadaga davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari ilmiy-amaliy tahlil qilinadi. Ushbu sohada huquqni qo‘llashning istiqbolli mexanizmlari haqida so‘z yuritiladi.

Abstract: in this article, the reforms implemented in the field of public security in the Republic of Uzbekistan today, the national legal system, the main directions of the state policy in this field are scientifically and practically analyzed. Prospective mechanisms of law enforcement in this area are discussed.

Аннотация: в данной статье научно и практически анализируются реформы, реализуемые в сфере общественной безопасности в республике узбекистан на сегодняшний день, национальной правовой системы, основные направления государственной политики в этой сфере. обсуждаются перспективные механизмы правоприменения в этой сфере.

Bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar doirasida aholining tinch va osoyishta hayotini ta’minlash hamda jamiyatimizda

qonunga itoatkorlik va jamoat xavfsizligi madaniyatini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Amaldagi konstitutsiyamizga muvofiq "Inson o'z huquq va erkinliklarini amalga oshirishda boshqa shaxslarning, jamiyat hamda davlatning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlariga putur yetkazmasligi shart. Insonning huquq va erkinliklari faqat qonunga muvofiq va faqat konstitutsiyaviy tuzumni, aholining sog'lig'ini, ijtimoiy axloqni, boshqa shaxslarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, jamoat xavfsizligini hamda jamoat tartibini ta'minlash maqsadida zarur bo'lgan doirada cheklanishi mumkin"¹ yuqoridagi normadan ko'rinib turibdi-ki jamoat xavfsizligi ta'minlash alohida ma'suliyat kasb etuvchi soha hisoblanib shunday sharoitlar bo'lishi mumkin-ki ba'zida fuqarolar huquq va erkinliklari jamoat xavfsizligi ta'minlash maqsadida zarur doirada cheklanishi mumkin. Shu sababli ham aynan ushbu sohada yillar davomida mamlakatimizda tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, jamoat xavfsizligini ta'minlash yo'nalishidagi ishlarni "Xalq manfaatlariga xizmat qilish" tamoyili asosida tashkil etishning mutlaqo yangi mexanizm va tartiblari joriy etilib, davlat organlarining jamoatchilik tuzilmalari bilan o'zaro maqsadli hamkorligi yo'lga qo'yildi. Shuningdek, jahonda kuchayib borayotgan turli xavf-xatar va ziddiyatlar, el-yurt tinchligi va osoyishtaligiga tahdidlar, pandemiya, tabiiy va texnogen ofatlar mas'ul davlat tuzilmalariga o'z faoliyatini "Barcha sa'y-harakatlar inson qadri uchun" degan ustuvor g'oya asosida yanada takomillashtirish vazifasini yuklamoqda. Avvalo, jamoat xavfsizligi taminlash haqida so'z yuritishdan oldin jamoat xavfsizligi va jamoat xavfsizligini ta'minlash tushunchalari haqida to'xtalsak. O'zbekiston Respublikasining "Jamoat xavfsizligi konsepsiyasi"da ushbu tushunchalarga yuridik ta'rif berilgan hisoblanadi.

jamoat xavfsizligi — jamiyatning qonunga xilof tajovuzlar, ijtimoiy va millatlararo nizolar, favqulodda vaziyatlar va boshqa tahdidlardan (keyingi o'rinlarda — tahdidlar) himoyalanganlik holati bo'lib, u jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi hamda insonning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ro'yobga chiqarilishini ta'minlaydi.²

jamoat xavfsizligini ta'minlash — davlat tomonidan jamiyatni tahdidlardan himoya qilish uchun belgilanadigan hamda doimiy ravishda takomillashtirib boriladigan siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, huquqiy va boshqa kompleks tashkiliy chora-tadbirlarni qamrab oluvchi yaxlit tizim.²

Har bir davlat o'z siyosatini yuritishda ushbu siyosat yuritilayotgan sohaga o'zining milliy manfaatlarini nuqtai nazaridan qaraydi. Xususan, konsepsiyaga muvofiq

¹ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi "O'zbekiston respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-27-sonli farmoni.

O'zbekiston Respublikasining Jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasidagi milliy manfaatlar quyidagilardir:

- jamiyatda ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta'minlash;
- aholining huquqiy ongi va siyosiy-huquqiy madaniyatini, siyosiy hamda ijtimoiy faolligi, fuqarolik mas'uliyatini oshirish asosida mamlakatda huquqiy jamiyatni barpo etish va mustahkamlash;
- huquqiy demokratik davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini qurish, davlat va jamiyat boshqaruvi tizimini mustahkamlash, davlat va jamiyat ishlarini boshqarishda jamoatchilik ishtirokini kengaytirish;
- mamlakatning ijtimoiy-siyosiy hayotida o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalarining faol va bunyodkor rolini, jamiyat va davlatning o'zaro hamkorligi samaradorligini oshirish;
- jamiyatda millatlararo va dinlararo munosabatlarni, diniy bag'rikenglik madaniyatini, do'stlik, o'zaro hamkorlik va gumanizmni har tomonlama mustahkamlash;
- dunyoda doimiy ravishda kechayotgan o'zgarishlar va ular bilan bog'liq real hamda ehtimoliy tahdidlar sharoitida jamiyatning o'zligini (tili, madaniyati, ijtimoiy tuzilishi, milliy o'ziga xosligi va dinini), ya'ni o'zini o'zi saqlab qolish qobiliyati va salohiyatini mustahkamlash.

Bugungi kunda mamlakatimizning jamoat xavfsizligini ta'minlash sohasida davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari mavjut. *Birinchi*, jamoat xavfsizligiga tahdidlarni bartaraf etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish, shu jumladan keng qamrovli maqsadli dasturlarni qabul qilish va ularning ijrosini ta'minlash. *Ikkinchi*, jamiyatning qonunga xilof tajovuzlardan himoya qilinishini ta'minlash, shu jumladan bunday tajovuzlarning barvaqt oldini olish, ularning asosiy omillarini aniqlash va bartaraf etish. *Uchinchi*, ijtimoiy va millatlararo nizolarning profilaktikasini amalga oshirish. *To'rtinchi*, har qanday ko'rinishdagi terroristik va ekstremistik faoliyatni aniqlash va unga chek qo'yish, korrupsiya, giyohvand va psixotrop moddalar, qurol, o'q-dori, portlovchi moddalar, noqonuniy migratsiya va odam savdosi hamda inson huquq va erkinliklariga qarshi qaratilgan jinoyat va huquqbuzarliklarga qarshi kurashish. *Beshinchi*, ijtimoiy infratuzilmaning, shu jumladan turizm obyektlarining uzluksiz va xavfsiz faoliyat ko'rsatishini ta'minlash. *Oltinchi*, transport infratuzilmasini, transport vositalarining xavfsizlik standartlarini va yo'l harakati qoidalarini takomillashtirish orqali yo'l-transport hodisalari oqibatida yetkaziladigan zarar va o'lim bilan bog'liq holatlarning oldini olish. *Yettinchi*, jinoyat sodir etishga moyil, ma'muriy va probatsiya nazoratiga olingan hamda yot bo'lgan g'oyalar ta'siriga tushib adashgan shaxslarning ijtimoiylashuvi, shu jumladan ularni kasb-hunarga o'qitish va tadbirkorlikka keng jalb qilish orqali ushbu toifadagi fuqarolar tomonidan qayta jinoyat sodir etilishiga yo'l qo'ymaslik.

Sakkizinchi, aholi va hududlarni tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan himoya qilish, fuqaro muhofazasi, yong'in xavfsizligini ta'minlashda aholining ko'nikmalarini shakllantirish va doimiy takomillashtirib boorish. *To'qqizinchi*, voyaga yetmaganlar va yoshlarni Vatanga muhabbat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, terrorizm, ekstremizm, zo'ravonlik va shafqatsizlik g'oyalaridan himoyalashga yo'naltirilgan ishlarni amalga oshirish orqali ular orasida huquqbuzarliklarning oldini olish. *O'ninchi*, jamoat tartibini saqlash, fuqarolar xavfsizligini ta'minlash hamda jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tizimlarini keng joriy etish. *O'n birinchi*, jamoat xavfsizligini ta'minlashga jalb qilinadigan vakolatli davlat organlari kuch va vositalarining doimiy tayyorligini ta'minlash, tezkorligini oshirish, moddiy-texnik ta'minotini mustahkamlash, shuningdek, ularning shaxsiy tarkibini huquqiy va ijtimoiy himoyalash darajasini oshirish va b.sh.³

O'zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta'minlash faoliyati quyidagi asosiy tamoyillarga tayangan holda amalga oshiriladi:

- qonuniylik;
- fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini muhofaza qilish hamda ularni hurmat qilish;
- ochiqlik va shaffoflik;
- jamoat xavfsizligiga tajovuz qiluvchi tahdidlarning oldini olish va bartaraf etish tadbirlarining ustuvorligi;
- jamoat xavfsizligini ta'minlashda barcha vakolatli tuzilmalarning harakatlari izchilligi va birdamligi.

Amaldagi qonunchilikka muvofiq jamoat xavfsizligini ta'minlovchi subyektlar quyidagilar hisoblanadi: O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, Ichki ishlar vazirligi, Milliy gvardiya, Favqulodda vaziyatlar vazirligi, Davlat xavfsizlik xizmati, Bosh prokuratura, Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi, Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi, mahalliy davlat hokimiyati organlari.

Jamoat xavfsizligi konsepsiyasiga muvofiq yaqin istiqbolda jamoat xavfsizligi sohasida yagona qonun hujjati loyihasini ishlab chiqish va qabul qilish orqali jamoat tartibini saqlash, huquqbuzarliklar profilaktikasi, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash va probatsiya sohasidagi munosabatlar va vakolatlarni tartibga soluvchi 200 dan ortiq normativ-huquqiy va idoraviy normativ hujjatlar normalari va qoidalarini birlashtirish, jamoat xavfsizligiga xavflarning holati va darajalarini belgilovchi mezonlarni va asosiy ko'rsatkichlarni ishlab chiqish hamda joriy etish, transport va turizm obyektlarida

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi "Jamoat xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida ichki ishlar organlari faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PF-6196-son farmoni.

xavfsizlikni ta'minlash tizimini yanada takomillashtirish, davlat organlari hamda servis-xizmat ko'rsatish subyektlarining mazkur yo'nalishdagi vazifa va funksiyalarini belgilovchi yagona qonun hujjati loyihasini ishlab chiqish va qabul qilish, profilaktik hisob, ma'muriy nazorat va probatsiya nazoratidagi shaxslarga o'rnatiladigan cheklovlar, shuningdek, ularning zimmasiga yuklanadigan majburiyatlar doirasini va ularga rioya etilishini ta'minlash mexanizmlarini aniq belgilash muhim vazifa sifatida belgilangan.

Shuningdek, ommaviy tadbirlarni o'tkazish qoidalarini tartibga soluvchi qonun loyihasini ishlab chiqish va qabul qilish, aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish tizimini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni takomillashtirish, jamoat xavfsizligini ta'minlashga vakolatli bo'lgan davlat organlari xodimlarining qonuniy talablariga bo'ysunmaslik hamda faol qarshilik ko'rsatish harakatlarining oldini olish tartib va mexanizmlarni belgilash, majburiy jamoat ishlari jazosini qo'llashga doir normalarni, ushbu jazoni ijro etish mexanizmlarini takomillashtirish, axloq tuzatish ishlari jazosini band bo'lmagan shaxslarga tayinlash amaliyotiga doir muammoni bartaraf etish, jazoni o'tashdan bo'yin tovlagan shaxslarning jazosini og'irroq jazoga almashtirish tartiblarni takomillashtirish, muayyan yashash joyiga ega bo'lmagan shaxslarni reabilitatsiya qilish markaziga joylashtirishda shaxsni tibbiy ko'rikdan o'tkazishni va unga nisbatan protsessual harakatlarni markazning o'zida amalga oshirish tartibini joriy etish, qurol aylanmasi ustidan nazoratni kuchaytirish, qurol egalarini tibbiy cheklovlar bo'yicha davriy ravishda tekshirish bo'yicha aniq tartibni belgilash, o'qotar ov quroliga egalik qilish mezonlarini qayta ko'rib chiqish, jamoat xavfsizligini ta'minlashda respublika ovchilik jamiyatlarining rolini oshirish va mas'uliyatini kuchaytirish, piyodalarni yo'l harakati qoidalarini buzganligi uchun javobgarlikka tortishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish, qoniqarsiz holati yo'l-transport hodisasiga, ayniqsa, o'linga olib kelgan yo'l yoki muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi obyektlari tasarrufida bo'lgan tashkilotlar yoki organ rahbarlaridan moddiy zararni undirish tartibini joriy etish hamda ularning javobgarligini belgilash, transport vositalari haydovchilari tomonidan sodir etiladigan "yo'lda bezorilik" holatlari bilan ifodalanadigan xatti-harakatlar uchun ma'muriy javobgarlikni joriy etish kabi ustivor vazifalar ham shular jumlasidandir.

Xulosa o'nida bugungi kunda mamlaktimizda jamoat xavfsizligi taminlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning barchasi fuqarolarimizning tinchligi, osoyishtaligi, xavfsizligini va davlatimizning barqaror rivoji uchun muhim sharoit yaratishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. www.lex.uz

2. O‘zbekiston Respublikasining “Ichki ishlar organlari to‘g‘risidagi” qonuni, 16.09.2016 yildagi O‘RQ-407-son. www.lex.uz
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 24-dekabrdagi “Jamoat xavfsizligini ta’minlash samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-4075-sonli qarori. www.lex.uz
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 1-maydagi “Ichki ishlar organlarining jamoat tartibini saqlash va jamoat xavfsizligini ta’minlash sohasidagi faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-2940-sonli qarori. www.lex.uz
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi “Jamoat xavfsizligini ta’minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida ichki ishlar organlari faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PF-6196-son farmoni. www.lex.uz
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi “O‘zbekiston respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-27-sonli farmoni. www.lex.uz
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 6-oktabrdagi “Ommaviy tadbirlarni o‘tkazishda fuqarolar xavfsizligini ta’minlash hamda jamoat tartibini saqlash tizimi takomillashtirilishi munosabati bilan o‘zbekiston respublikasi hukumatining ayrim qarorlariga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida”gi VM-530-sonli qarori. www.lex.uz
8. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “2022 — 2025-yillarda O‘zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta’minlash tizimini rivojlantirish strategiyasini 2023-yilda amalga oshirish bo‘yicha “yo‘l xaritasi”ni tasdiqlash to‘g‘risida” 23.03.2023 yildagi 121-son qarori. www.lex.uz

Elektron manbalar:

1. <https://lex.uz/>
2. <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz>
3. <http://www.Oliysud.uz/>
4. <https://ziyonet.uz/>
5. <http://pravo.gov.ru/>
6. <http://www.juvenilejustice.ru>